

DE TRIBUNE

Redactieadres:
D. J. WIJNKOOP, N. Prinsengracht 10
Amsterdam.

SOC. DEM. WEEKBLAD

Administratieadres:
J. C. GETON, Wijtenbachstraat 13
Amsterdam.

VERSCHIJNT ELKEN ZATERDAG.

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling 40 cent per 3 md. Buitenland 65 cent. Losse nummers 3 cent.

Onder Redactie van:

J. C. GETON, W. v. RAVESTEIJN Jr. en D. J. WIJNKOOP.

Advertentiën.

Per regel . . . . . 10 cent

Bij abonnement speciaal tarief.

INHOUD: De nieuwste sensatie. — De Balkan-Crisis II. — De sterke man spreekt. — De Gemeentearbeiders en de Staking. — De Amerikaanse Presidentsverkiezingen. — Geestelijke huipspot. — Feuilleton: De Crisis; Saks tegen Treub.

De nieuwste sensatie.

Wij zijn in de laatste jaren gewend geraakt aan zonderlinge symptomen van de toestanden in het schijnbaar zoo hechte en machtige Duitsche Rijk. Köpenick, de Eulenburg-affaire liggen ons allen nog versch in 't geheugen en behooren tot de allerjongste reeks op dit gebied; de onthullingen omtrent de toestanden in 't Duitsche leger tijdens het Bilsen-proces en bij andere gelegenheden waren van eenigszins anderen aard doch uit den zelfden bodem ontsproten.

De jongste sensatie is nu het artikel, dat Zijn Keizerlijke Majesteit voor de Engelsche pers heeft geleverd, ten einde het Engelsche publiek de overtuiging bij te brengen, dat Zij toch werkelijk op goede vriendschap met Brittannië gesteld is, niettegenstaande een groot deel van het Engelsche volk en van de Engelsche pers Zijner Majesteit's vredelievende betuigingen met koelheid ontvangt, ja ze afwijst en Zijn Majesteit zich met die vriendschap in tegenspraak weet met de groote massa van Zijn volk, vooral de lagere en middenstanden. De keizerlijke journalist, tevens artist, kleermaker, beeldhouwer, teekenaar, schilder, architect, componist, dichter etc etc. — wij vergeten van 't beste — heeft dit zijn artikel, waarin verder sensationele onthullingen voorkwamen omtrent de diensten, die Z. K. M. voor eenige jaren bewezen heeft aan H. K. M., Hoogstdezelfs Grootmoeder, toen deze oude dame in zak en asch zat over het feit, dat Hare Hooglanders door de Boeren als patrijzen waren neergeschoten, en omtrent het gevaar, dat heel het „beschaafde" Europa dreigt van wegens de gele dwergen in 't Oosten, een onderwerp, waaraan Z. M. indertijd reeds een gedicht en eenige schilderijen gewijd had, Z. M. dan heeft als constitutioneel vorst, die hij is, zijn stuk doorgezonden aan zijn kanselier, den hoogstbekwamen diplomaat von Bülow, opdat deze de publicatie met zijn constitutionele verantwoordelijkheid zou dekken. Immers: het stuk was maar niet zoo een artikeltje in 't wilde doch had in de oogen van den Keizer een politiek doel, namelijk, om, met het oog op de naderende Oostersche conferentie, de goede verstandhouding der mogendheden, die het nieuwe Drievoudig Verbond hebben gesloten, Frankrijk, Engeland en Rusland, zoo mogelijk te verstoren.

Weliswaar kan het slechts in het brein van een volslagen dilettant op politiek gebied, wiens hersenen vol zitten met de zotste en meest ouderwetsche ideologieën, van een man, die in de wereldpolitiek evenzeer of liever even weinig thuis is als in de schilderkunst, de muziek, de architectuur, de kleermakerij en de rest van de terreinen, waar zijn geest rondhuppelt, weliswaar kon het slechts in zulk een brein opkomen, dat zijn onthullingen de op zeer reële economische en staatkundige belangen gegrondveste goede verstandhouding tusschen den Czaar, de Engelsche en de Fransche geldkapitalisten zouden kunnen verstoren, doch 's Keizers idee met deze publicatie was niet doller dan de streken, die hij herhaaldelijk reeds der wereld en zijn ministers

heeft gespeeld. Wilhelm had ook zonder Bülow te raadplegen zijn artikel in 't licht kunnen zenden. Nu deed hij dit niet en gaf dus blijk iets geleerd te hebben. Maar wat wilde 't ongelukkige toeval? Bülow had het te druk (?) om de Keizerlijke copy door te zien; zijn geheimraden en de staatssecretaris van Buitenlandsche Zaken lazen ze wel of misschien ook niet, maar snaptten er in ieder geval de porté niet van, gewend als ze zijn om elk van Z. M.' woorden en daden met al den eerbied te beschouwen, die ook bij de Romeinsche Caesars en in Byzantium den Heerscher werd betuigd. Zoo kwam het stuk in de wereld, gedekt door de ministerieele verantwoordelijkheid en toch weer niet gedekt, gezien en niet gezien door de verantwoordelijke personen. Een komedie van vergissingen, maar een comedie, waarachter zich, gelijk in den Don Juan van Mozart een tragische werkelijkheid verschuilt.

Immers: nooit nog is 't gevaar, waaraan het tegenwoordige Duitsche stelsel, de navolging van het oudere Pruisische stelsel, dat vóór 100 jaar bij Jena ellendig in elkaar zakte, toen de burgerlijke Revolutie door haar grooten voltrekker Napoleon er de hand over uitstreckte, doch dat door de schuld van de bourgeoisie herleefde en reusachtiger dan ooit opbloede in het nieuw-Duitsche Rijk, nooit is 't gevaar, dat dit stelsel meebrengt voor het bestaan zelf, voor de meest wezenlijke levensbelangen van het Duitsche volk scherper verlicht dan door deze nieuwste sensationele onthullingen.

De geheele Duitsche pers, in al haar schakeeringen, van de stok-conservatieve jonkerorganen tot die van de heftigste „Scharfmacher", die van het Centrum zoewel als die van de Protestantsche orthodoxie ziet voor een korte poos heel de schade en schande, die 't bestaande half-absolutisme onder constitutionele vormen, dit schijn-constitutionalisme in ernstige tijden voor Duitschland kan, en zal brengen. De eenige uitzondering op dit algemeene koor echter maakt — en dit is zeer teekenend — de „liberale" pers, de pers, die 't zuiverst de Duitsche bourgeoisie vertegenwoordigt. Zij en zij alleen tracht des Keizers politiek voor te stellen als hoogere wijsheid, voor gewone stervelingen niet doorgrondelijk en tracht de op hun buik kruipende en likkende bedienden van het ministerie te verontschuldigen. En ook deze houding is teekenend voor de Duitsche toestanden.

Nu, terwijl wij dit schrijven, komen reeds de berichten, die er op wijzen, dat de storm in het burgerlijke perswoud gaat liggen en dat Bülow, die een oogenblik gevaar scheen te loopen als zondenbok de woestijn te worden ingestuurd, blijven zal. Waarom ook niet? De Duitsche bourgeoisie kan een oogenblik terugdeinzen voor den afgrond, waarheen zij zich beweegt, wanneer die als door een bliksemstraal wordt verlicht, maar voorloopig is die afgrond nog ver, denkt zij, en zijn er betere dingen te doen. Het fameuze Blok moet worden behouden, en niemand anders kan dit dan de als een poedel kwispelende en likkende Bülow. Een andere kanselier? Mannen zijn onder de diplomaten toch niet te vinden, hoogstens jonkers en... Eulenburg. En zoo zal dan ook na deze nieuwste sensatie de affaire worden voortgezet op den ouden voet. Klassen en volken leeren nu eenmaal niets, noch uit de geschiedenis noch uit dreigende teekenen.

De Fransche Revolutie is gekomen, niettegenstaande de geschiedenis talloze malen den heerschers het Mene tekel aan den wand had geschreven.

De arbeidersklasse, de eenige klasse welke deze dingen met een kalm gemoed kan ontleden en hare conclusies eruit kan trekken, behoeft er geen andere les uit te trekken dan de oude les: haar macht te versterken, geen illusies te koesteren omtrent vreedzame ontwikkeling en wat dies meer zij en gereed te zijn, als het noodig is.

v. R.

De Balkan-Crisis.

II.

De vorige maal zagen wij, welke belangen voor het machtigste koloniale Rijk der wereld, voor de Britsche bourgeoisie aan de Oostersche kwestie verbonden zijn.

Wanneer men nog een bevestiging noodig had voor de meening, dat Engeland's houding tegenover Turkije, de Turksche Revolutie en de Balkan-Crisis bepaald wordt door zijn algemeene koloniale politiek, in laatste instantie door zijn Indische politiek, die het draaipunt is, waarom zich al het andere beweegt, dan kon men die bevestiging dezer dagen vinden in de uitingen van den Engelschen gouverneur van Egypte. Engeland, zoo heet het in den mond van dezen echten Brit, is niet van zins gebruik te maken van de ongelegenheid, waarin Turkije zich bevindt, ten einde den band tusschen dit Rijk en Egypte geheel te slaken, maar het is evenmin van plan Egypte in eenigen vorm zelfbestuur te verleen, waarvoor het Egyptische volk nog niet „rijp" is. M. a. w. Engeland wil den status quo in Egypte gehandhaafd zien, het wil ook geen veranderingen in de verhouding van den Vazalstaat tot Turkije, daar dit het gezag van den Padijsjah maar tevens Engeland's prestige in de wereld van den Islam afbreuk zou doen. De democratie, het belang van het Egyptische volk komt daarbij natuurlijk niet in aanmerking evenmin als het liberale en radicale Engelsche kabinet zich er tegen verzet, dat de kozakken van Vadertje Bloedhond aan de Nawa de Perzische revolutionairen in Tabris (de groote stad van Perzië) gaan vernietigen.

De houding van Brittannië op de Conferentie zal dus — het volgt uit het voorgaande — hoofdzakelijk gericht zijn op handhaving van het Turksche gezag, waarbij eenige compensaties niet mogen ontbreken, compensaties, die in den vorm van leeningen kunnen worden verstrekt, wat bovendien nog in het belang der Engelsche bourgeoisie is, daar deze zooveel mogelijk haar overtollig kapitaal in vreemde staatsfondsen veilig tracht te beleggen en de Turksche schuld veilig is, zolang Brittannië de hand over den Islam uitstrekt en „de golven regeert".

Gaan wij nu de houding der overige groote mogendheden na, dan behoeven wij bij Frankrijk niet lang stil te staan. Behalve de belangen zijner schuldeischers en het overoude en traditionele protectoraat over de Christenen in den Libanon en Syrië, kan het lot van het Turksche Rijk de Fransche geldrepubliek vrij onverschillig laten. Frankrijk's koloniale expansie ligt in een andere richting; industriele belangen heeft het in Turkije zoo goed als niet. Het zal op een Conferentie zijn bondge-

noot de Engelsche bourgeoisie ongetwijfeld ter zijde staan.

Veel ingewikkelder is de houding van Rusland in deze Balkan-Crisis. Wie de uitstekende artikelen van Trotzky, die wij in ons blad hebben overgenomen, met al de aandacht heeft gelezen, die ze verdienen, weet reeds, dat Rusland, dat het bankroete Tsarisme liever, door den Japanschen oorlog militair geruïneerd, door de Revolutie nog wel niet neergeveld, maar vermolmd en doorknaagd als een oude, rotte boomstam, niet langer in staat is zelfstandig meer groote politiek te drijven. Het is nog slechts de bloedige gendarme der Europeesche bankiers, de bravo, die gehurd wordt om moordenaarsdiensten te verrichten, waar de democratie en het zelfbestuur der geknechte volken dreigen te verrijzen. Rusland's houding in de Balkan-Crisis wordt bepaald door zijn machteloosheid. Die machteloosheid en de daaruit voortvloeiende nijdigheid der Russische regeering traden reeds aan den dag, toen Oostenrijk in het voorjaar voor den dag kwam met het plan om door het Sandsjak Novibazar¹⁾ een spoorweg aan te leggen, welke de verbinding met het Macedonische net en zoo met Saloniki, de voornaamste haven van Macedonië zou brengen. De Oostenrijksche bourgeoisie streeft naar expansie op het Balkan-Schiereiland; zij wil vooral een directe verbinding met de Aegeïsche Zee, waaraan behalve Griekenland ook Klein-Azië ligt en die de toegang geeft de Middellandsche Zee. De diplomaat, die nu aan het hoofd staat der Russische regeeringsbandieten, Iswolsky, kon reeds toen tegen dit Oostenrijksche plan slechts protesteeren maar zocht, steunende op de Engelsche en Fransche bankiersregeeringen, die hij steeds naar de oogen moet zien, Oostenrijk's economische expansie hinderpalen in den weg te leggen door, volgens de oude traditie, op den Balkan onrust te stoken. Reeds toen verlangde Iswolsky een Europeesch congres om de Balkan-aangelegenheden opnieuw te „regelen” en verder schoof hij Italië, Bulgarije en Servië voorwaarts om hunnerzijds met eischen te komen en Oostenrijk's plannen te doorkruisen. Italië, welks bourgeoisie naar Albanië loent, het Westelijkste deel van Turkije aan de Adriatische Zee, en dat, God weet onder welke voorwendsels „rechten” in die streken beweert te hebben, werd het plan van een Adriatischen spoorweg als lokaas voorgedragen. Verder werden de „hervormingen” in Macedonië weer op eenmaal uiterst belangrijk in de oogen der Tsaristische bloedhonden zoowel als van de West-Europeesche bankiersdiplomaten.

Oostenrijk en Rusland, hoezeer zij elkaar in de Balkan-aangelegenheden dus in de wielen trachtten te rijden, hadden toch ook weer een identiek belang: de handhaving van het evenwicht op het schiereiland door de ongeveer gelijke zwakheid der daar rivaliseerende nationaliteiten en staten. De

¹⁾ Een strook land tusschen Servië en Montenegro die het door Oostenrijk zoo juist ook formeel in bezit genomen Bosnië met de belangrijke Turksche provincie Macedonië verbindt.

FEUILLETON.

De Krisis.

SAKS TEGEN TREUB,
door H. GORTER.

In de dagen der „oude beweging” gold geen onderwerp beter voor de propaganda dan de werkloosheid.

Alle sprekers, die toen optraden, behandelden voor hunne hoorders de krisissen als noodzakelijke en als noodzakelijk-altijd-weerkerende begeleiders van het kapitalisme.

Nu Troelstra in de Kamer tegenover Treub ons zwak heeft verdedigd en tenslotte gevluht is naar een utopisch, wel-mogelijk socialisme, kan het nuttig zijn, neen, is het noodig hier in de Tribune te herhalen wat een „orthodox-geloovige”, ook uit de oude beweging, over de krisissen in de Nieuwe Tijd tegen Treub heeft gezegd.

De Tribune-redactie heeft het artikel van Saks reeds in een persoverzicht geprezen, het bejammerende, naar het mij toescheen, dat zoo weinige arbeiders het wegens de duisterheid van den stijl konden verstaan. Dit ware niet juist: de stijl is licht en klaar genoeg, maar zij is uitvoerig, ingewikkeld en vaak fijn, en daarom alleen voor geschoolden te lezen. Het is niet door de duisterheid van Saks, maar door het slechte onderwijs der arbeiders dat zij hem niet begrijpen.

uitdrukking van dat identieke streven was enkele jaren geleden gevonden in het zoogenaamde program van Muerzsteg, dat de onafhankelijke Balkan-staten en Turkije in een uniforme onmacht poogde vast te leggen.

„Het program van Muerzsteg,” zegt Parvus, „stelde zich de onmogelijke taak, de ontwikkeling van het Balkan-Schiereiland te bevorderen doordat men elken afzonderlijken Balkan-staat verhinderde zich te ontwikkelen. Deze tegenspraak was weliswaar niet pas door de Russische en Oostenrijksche diplomaten in 't leven geroepen, doch volgde logisch uit de geheele diplomatieke geschiedenis van de Oostersche kwestie. De geschiedenis der Balkan-staten is reeds sedert lang niet meer een strijd tegen de Turkenheerschappij: doch een strijd van alle op het Balkan-schiereiland zich voorwaarts ontwikkelende economische en politieke krachten tegen de kunstmatige scheppingen, knoeierijen en combinaties der Europeesche diplomatie.”

Zoo was de verhouding der beide groote mogendheden nog in het voorjaar van dit jaar. De uitbarsting der Turksche Revolutie, welke nota bene voor een groot deel der Europeesche diplomatie als een donderslag uit helderen hemel kwam, verstoorde voor een deel die kunstmatige cirkels der diplomaten. De heer Aerenthal, leider van de buitenlandsche politiek der Donaumonarchie (Oostenrijk), zag door deze gebeurtenis een leelijken kink komen in den kabel, waarmee hij zich reeds met Saloniki verbonden voelde.

De Turksche Revolutie, die althans de mogelijkheid voor een politieke en economische regeneratie van het Turksche Rijk opende, was in de eerste plaats gericht tegen de overheersching van Turkije door het Europeesche kapitaal en tegen de daarmee samenhangende heerschappij en inmenging van het zoogenaamde Europeesche concert. Zij beloofde de bevolking van het Turksche Rijk een constitutie en een parlementair regime te brengen, dat zich tegen de contrôle van de Europeesche kapitaal-vampyr's zou kunnen verzetten. De Donau-monarchie, die aan de in 1878 bezette Turksche provincies Bosnië en Herzegowina wel het begin eener kapitalistische ontwikkeling had gebracht, benevens de daarmee gepaard gaande ruïneering van de boerenbevolking, maar die er niet in geslaagd was een „loyale” bourgeoisie daar in 't leven te roepen — door een reeks van oorzaken, welke opsomming ons hier te ver zou voeren — zag zich onmiddellijk genoodzaakt, wilde zij geen nieuwen opstand in de ontevreden gewesten zien ontstaan, ook daar een grondwettig régime en een soort zelfbestuur te beloven. Daartoe echter moest de feitelijke toestand, welke in den loop der laatste 30 jaar was ontstaan, ook een rechtstoestand worden, moesten de gewesten geheel van het Turksche Rijk worden losgemaakt. Dit geschiedde. Maar even belangrijk, zoo niet belangrijker: de heer Aerenthal beloofde de terugtrekking der bezettingstroepen uit de provincie Novibazar, wat beteekende dat Oostenrijk door de gebeurtenissen gedwongen, voorloopig

Maar dit is een reden te meer om wat hij daar zegt, hier, in 't kort, mee te deelen.

De behandeling der economische krisissen, zegt onze partijgenoot, door prof. Treub in zijn bekende boek, en onlangs nog in een artikel in de Vragen des Tijds, is een welgeslaagd staaltje van de wijze waarop hij Marx gewoonlijk aanvalt: „hij verknocit en vermomt van de kern van Marx' theorie juist genoeg om haar te kunnen weerleggen, hij behoudt van het uiterlijk en de bijzonderheden juist genoeg om den schijn te wekken dat de wezenlijke inhoud der theorie onhoudbaar is gebleken.” Dit bewijst Saks op de volgende wijze:

Marx heeft in zijn werk den grooten productiekringloop als één, bij het kapitalistisch stelsel behoorend, geheel, beschouwd, den bekenden ongeveer tienjarigen kringloop in het leven der industrie van „middelmatige levendigheid, bloei, overproductie, crisis, stremming”, en zoo weer van voren af aan.

Die tienjarige productiekringloop is een feit, de jarenreeks der groote Engelsche handelskrisissen (Engeland had vroeger alléén de leiding der kapitalistische productie) is aldus: 1815, 1825, 1836, 1847, 1857, 1867. In al deze jaren heeft de crisis, evenals bij sommige hevige ziekten, een acuut karakter, d. w. z. zij komt snel en wordt gevolgd door een tijd van groote verzwakking. Na 1867 komen er geen plotselinge krisissen maar dikwijls zeer uitgebreide langdurige depressies (neerslachtig-

afziet van zijn expansie naar de Aegeïsche Zee. En dat terwijl enkele maanden vroeger het plan van den Oostenrijkschen spoorweg door datzelfde Sandsjak de wereld der Europeesche diplomatie nog in beroering bracht.

Wat Rusland aangaat: ook na de Turksche Revolutie poogde het met stoken voort te gaan. Iswolsky kende het plan van Aerenthal om Bosnië formeel te annexeeren. Een protest daartegen, dat wist Iswolsky wel, zou bij Rusland's machteloosheid toch niet baten. Hij wilde dus pogen door zooveel mogelijk de rivaliteit en de begeerigheid der Balkan-staten te prikkelen, deze tegen elkaar in 't harnas te jagen. Een congres kon dan de rommel, indien er nog geen oorlog was, pogen te ontwarren en Rusland zou te midden van die verwarring allicht nog een voordeeltje in de wacht sleepen: b.v. de opheffing van de bepaling, dat Russische oorlogschepen de Dardanellen (doorgang tusschen de Zwarte Zee en de Aegeïsche Zee) niet mogen passeeren.

Daartoe zou, nadat Oostenrijk Bosnië had geannexeerd, Bulgarije zijn onafhankelijkheid verklaren, waarop Servië, Montenegro, Griekenland elk met hun eischen voor den dag zouden komen. In dit troebele water, meende de Russische diplomatie, zou 't goed visschen zijn.

Het plan mislukte gedeeltelijk en de Tsarendiplomatie misrekende zich leelijk, doordat Oostenrijk zoo slim was Bulgarije vóór te laten gaan. Vandaar groote woede in de Russische pers, niet slechts in de regeeringspers maar ook in die van de Russische „democratische” bourgeoisie, de Kadetten. Doch de loop der gebeurtenissen in de laatste weken heeft de Tsaristische diplomatie toch weer reden tot verheuging gegeven. De nationale en politieke tegenstellingen op het Balkan-schiereiland, die een nieuwe verscherping hebben ondergaan door de jongste gebeurtenissen, zijn dreigender dan ooit. Het Congres der groote mogendheden, dat hoogstwaarschijnlijk komen zal, is zeker het allerminst geschikt om die tegenstellingen met elkaar te verzoenen of een bevredigende oplossing van de brandende kwesties op het schiereiland te brengen.

Slechts één middel is er voor die oplossing: de democratisering van de Balkan-staten en de algeheele bevrijding van Turkije van de knechtschap, waarin het Europeesche kapitaal het rijk gevangen houdt, evenals de meeste Balkan-staten. Is die bevrijding echter anders mogelijk dan doordien de macht van het geldkapitaal in Europa zelf wordt gebroken?

Ons rest nog de nationale tegenstellingen op het schiereiland iets nader te bezien. v. R.

De sterke man spreekt.

Zoo zittende op zijn uitkijk, viel Troelstra's lik dezer dagen weer eens op ons, clubje sektairen — en bleef er een wijle op rusten, maar niet met welgevallen. O neen, want wat zag hij? Let op!

„Overdreven gepraat van half- en de helft van halfbevoegden over de leer.

„Het zich met verdubbelde woede werpen op het geschetter

heden) van het kapitalisme en wel in de jaren 1873—1879, 1882—87, 1893—95. Van 1900 tot 1902 komt weer een krisis (in Duitschland), en nu, zooals ieder weet, vanaf 1907 de groote, de geheele kapitalistische wereld drukkende krisis. De lijn, zegt Saks, die de groote golfbeweging van het moderne kapitalisme aangeeft, — in haar rijzingen en dalingen zelf weer door kleinere afwijkingen onderbroken — vertoont dus een streng symmetrisch verloop. De golfvorm zelf ondergaat in het laatste vierde deel der 19e eeuw de bekende wijziging, dat haar top inplaats van scherp, afgerond is geworden.”

Wat doet nu Treub tegenover deze feiten? Hij doet, wat gij, waarde lezer, op menige vergadering, terwijl uw bloed kookte, door debaters tegen de sociaaldemokratie hebt hooren doen. Hij schuift in plaats van de groote vraag, de kleine: of zoo'n krisis wel in alle takken van bedrijf is uitgebroken, of er soms wel eens krisissen in enkele takken zijn geweest tusschen die groote krisissen in, en of de krisis alleen door productiefactoren wordt veroorzaakt. Zoo schommelt hij kleinere en grootere krisissen door elkaar (Marx had nooit ontkend dat er ook nog wel kleinere tusschentijdsche afwijkingen zouden voorkomen en evenmin beweerd dat groote krisissen alle vakken moesten treffen), noemt nog andere oorzaken van crisis (die Marx ook nooit ontkent, Marx heeft veel meer crisis-oorzaken aangewezen dan eenig ander ekonoom) en nadat hij aldus het brein des lezers omtrent hoofdvraag en bijzaken, omtrent het eigenlijk punt van onderzoek en dispuut,

over wetenschappelijke vraagstukken, die tusschen oeconomen van professie nog niet zijn opgelost en tot oplossing waarvan men over meer materiaal moet beschikken, dan minstens negen tiende der partijgenooten ten dienste staat!"

Het uitroepsteek achter de laatste zin is van ondergeteekende. Het moet dienen om zijn grenzeloze verbazing weer te geven over zooveel werkelijke knappe geleerdheid. Alzoo, ongeveer een tiende — de upper ten? — der partijgenooten beschikt wel over dat fatale materiaal ter oplossing. Doch, zelfs de oeconomen van professie hebben die wetenschappelijke vraagstukken nog niet opgelost, bij wie moeten we nu wezen bij het eentiende of bij de oeconomen van professie? Hm. Hm. Hm!

Gaan we nog wat verder met te herhalen van 't geen de man op den uitkijk ziet.

"Eigengerechtigheid, geestelijken hoogmoed (komt vóór den val; die komt dan ook straks, de L.), uitsluiting en verketting van andersdenkenden."

O, we zijn er nog lang niet.

"Teleurgestelden, die hun teleurstelling wijten aan de meest actieve werkers in de beweging (heusch het staat er, *Volk* No 2630, de L.)

"Zij trekken zich in de zuivere leer terug (als voren, de L.), mopperen (*mopperen*, de L.) verbeelden zich Marxist te zijn en verbeelden zich dat anderen dat niet zijn." (maar dat schijnt mis te zijn, de L.) — Verder, verder.

"Als alles, wat deze partijgenooten tot heden uitvoerden, vloekt ook dit sektarisch gedoe (gedoente was hier nog beter in stijl geweest, de L.) volkomen met de opvattingen van Marx en Engels (natuurlijk, natuurlijk, de L.), die het haaldelijk hebben veroordeeld. De partij kan slechts de jongelui (t. a. p. jonge veulens; wederom t. a. p. jonge broekies, de L.), die zich aldus tegen de nieuwlichterij in de beweging laten steriliseeren voor het verderfelijke en verdommende van een zoodanige „ontwikkeling" waarschuwen (zie de sprekerslijst van deze ontwikkelaars en onthoud hun namen, de L.)"

Troelstra had er nog iets op kunnen laten volgen dat hij evengoed weet als wij: dat deze waarschuwing geen resultaat zal hebben. Zoolang wij in tegenstelling tot hem en anderen meenen, dat er voor „veroudering van belangrijke onderdelen der theorie" geen zweem van bewijs bestaat, zullen wij het onzen plicht achten ons gedoe voort te zetten. En als iets in waarheid tegen de opvatting van Marx en Engels indruischt, dan is het zijn bij dezen herhaalde poging om de arbeiders buiten de theorie te houden. Of geldt al het fraais dat wij hem hier naschreven niet voor diegenen, die aan de arbeiders de theorie uiteenzetten zooals hij die verstaat?

Deze vraag zal hij misschien onbeantwoord laten, omdat dat eigenlijk . . . niemand doet! Tezoo zulk geschiedt in de Beweging, of in de Monatshefte, maar die leest het gros der partijgenooten niet.

Troelstra moet ook eens in de partij uitkijken, dan zal hij toch moeten ontwaren, dat bij de arbeiders de behoefte naar theorie sterk leeft. Dat blijkt uit de talrijke (hoewel niet talrijk genoeg) cursusvergaderingen, waar theoretische onderwerpen worden besproken. En het zijn juist die „belangrijke onderdelen" van de theorie die verouderd genoemd worden, die bij de arbeiders de meeste belangstelling wekken en moeten wekken omdat het voor de beweging juist levensvragen zijn, omdat de praktijk van elken dag juist omtrent die belangrijke onderdelen om klaarheid dringt. Zoo de kristtheorie en de verelendungstheorie die niet alleen wetenschappelijke raadseljes voor „oecomenen van professie" (dat zijn alle verdedigers der kapitalistische produktie) zijn, maar wel degelijk van het hoogste belang voor de direkte praktijk. Met de „verouderde" theorie in de hand blijft het socialisme een noodzakelijkheid en gaat de klassenstrijd op een zekeren weg naar een zeker doel. Daarzonder komen wij bij Bernstein terecht voor wien de beweging alles is, wat hierop neer komt, dat wij van de hand in de tand zullen leven.

De internationale sociaal-demokratie staat op ons standpunt, en zoo wij sektairen zijn is zij het ook. Al wat daarover beweerd wordt, is kletskoek en niets anders. Het is een frase om ons op een gemakkelijke manier in den hoek te duwen; begrijpelijk uit burgerlijke mond, een verdachtmaking uit den mond van partijgenooten.

*) Hierna volgt een afkeuring van het te Rotterdam gebeurde in de ontwikkelingsclub, waarmede ik volkomen instem.

in verwarring heeft gebracht, roept hij uit dat Marx' voorstelling onjuist is.

Om tot dit resultaat te komen gebruikt Treub ook nog andere grootere middelen.

Marx beschouwt, zeiden wij, den geheelen productiekringloop, van langzame opkomst, door bloei, overproductie, tot inzakking, als een karaktertrek van het kapitalisme, de geheele kringloop behoort tot het wezen van het stelsel. Wat doet Treub? Hij licht de crisis uit den productiekringloop en beweert: die crisis, dat is volgens Marx het kenmerk van het kapitalisme. Daarna maakt hij de crisis los van de productie, wat hem uitstekend in zijn kraam te pas komt.

Voor Marx was de productiekringloop in deze beschouwing hoofdzak en het deed er niet veel toe of één gebeurtenis uit dien kringloop, de crisis, plotseling en heftig intrad, zooals in de jaren vóór 1870, of langzaam en sluipend naderde en langer bleef, zooals tusschen 1870 en 1900. Marx die vóór '70 zijn boek schreef, kon natuurlijk alleen nog maar op den eersten vorm letten, elk onbevooroordeelde lezer zal intusschen erkennen, dat had hij de lange depressies van na '70 gekend, hij die evengoed in den kringloop had opgenomen, zonder dat zijn theorie in iets wezenlijks veranderde. Evenals een geneesheer typhus met en typhus zonder plotselinge crisis kent.

Maar Treub, die de crisis uit den kringloop der industrie heeft gelicht, waarbinnen plotselinge crisis en lange depressie evenzeer, en op dezelfde plaats, thuis hooren, heeft nu gemakkelijk spel met te zeggen:

De vraag waarom het tusschen ons gaat is een van bij uitstek practischen aard: hoe wordt de machtsvorming van het proletariaat ter verovering van de maatschappelijke krachten het beste bevorderd. Wij beschouwen de marxistische wetenschap in haar volheid nog steeds als de eenig zekere methode om dat doel te bevorderen en gij Troelstra, zeg nu toch eindelijk eens precies wat geldt voor u wel en wat niet en waarom, gij onbeschreven vel papier.

Van teleurstelling is bij ons geen sprake. Dank zij het kleinood ons geschonken door Marx in zijn historisch materialisme zijn wij gewapend tegen elke teleurstelling. Teleurstelling is voor de twijfelaars weggelegd als . . . gij zou ik haast durven zeggen; die vandaag naar iets grijpen en dat morgen wegwerpen (1903) die een machtige beweging uit den grond willen stampen, daar waar met het Marxisme in de hand het onmogelijke er van duidelijk en gemakkelijk is te zien. Wij wekken geen verwachtingen op die in het kapitalisme niet verwezenlijkt kunnen worden en hebben dat nooit gedaan. Waarin zouden wij dan teleurgesteld zijn?

Het socialistisch proletariaat van Nederland is, het is waar, reeds eenmaal droevig teleurgesteld. Dat was toen men het Marx ontvultelde; toen men den weg had verlaten die door zijn methode van beoordeeling der maatschappelijke feiten was afgeteekend. Ik behoorde met u en anderen tot degenen die pal stonden voor den geheelen Marx en wij werden voor sektairen gescholden, herinner u. Wij jongelui van thans, wij zijn niet minder sektair, dan gij en ik toen waart DE L.

De gemeente-arbeiders en de staking.

Een volledige staking van de gemeentelijke dienst zou het eenige passende antwoord zijn geweest.

I.

Partijgenoot Troelstra is sinds zijn herstel nog niet erg gelukkig geweest in zijn optreden. Eerst inzake Leeuwarderadeel, een niet zoo erg belangrijke kwestie inderdaad, maar waarvan o. a. Wibaut in *De Gemeente* reeds het zijne heeft gezegd. Toen met zijn derde Kamerrede in het werkloosheidsdebat, waaromtrent we onze meening in een paar vorige nummers ten beste gaven. En thans door zijn „Uitkijktje": *Niet goed doordacht* in „Het Volk" van 3 Nov. j.l., waarin Troelstra, met stilzwijgend voorbijgaan van ons artikel „Mogelijkheid en Noodzakelijkheid" in het laatste nummer van *De Tribune*, plotseling over een „bewering" van ondergeteekende, in een der jongste protest-vergaderingen i. z. het ontslag-Gulden c.s. geuit, komt te spreken.

In zijn artikeltje *Niet goed doordacht* heeft Tr. het eigenlijk over drie dingen. In de eerste plaats over onze meening, dat de gemeentelijke dienst (en niet ook „de arbeidersbeweging in Amsterdam" gelijk Tr. misschien uit een verslag heeft opgemaakt) in dit geval onmiddellijk met een demonstratieve staking had moeten antwoorden, indien de organisatie daartoe sterk genoeg ware geweest. In de tweede plaats over de werkstaking van ambtenaren en beampten, Rijks- en Gemeentewerklieden in het algemeen.

In de derde plaats over de toestand van de Partij te Amsterdam. We zullen Tr. zoo kort mogelijk zien te beantwoorden, maar willen er voorschans op wijzen, dat velen, vooral ambtenaren over de inzichten van Tr. ten opzichte van het eerste en tweede punt even verbaasd hebben gestaan als over zijn derde Kamerrede in het werkloosheidsdebat, en sommigen ons daarvan opzettelijk hebben in kennis gesteld.

Hoe vreemd het thans ook moge schijnen, maar velen in Amsterdam hadden gemeend, dat als Tr. bijv. in den Raad van Amsterdam had gezeten, het optreden onzer Raadsfractie na het ontslag meer propaganda onder ambtenaren, beampten en arbeiders voor de Sociaal-demokratie had kunnen maken, dan thans het geval is geweest. Maar na zijn artikeltje blijkt, dat ook aan Tr. de *bijzondere* beteekenis van het *abnormale* optreden van B. en W. in dezen niet duidelijk is geworden, en hij dus, afgescheiden van de betrekkelijk onbelangrijke kwestie, of hij beter het woord kan voeren dan een ander, waarschijnlijk evenmin tot een bijzonder optreden in dezen ware overgegaan. Naar om e meening zijn de „onontbeerlijke rechten" van de betrokken arbeiders aangetast, en was dus in zooverre het „psychologisch moment" voor een staking, en zeker voor obstructie in den Raad, aangebroken. Beroering was er trouwens onder de ambtenaren, beampten en werklieden genoeg, maar

krisis van vóór 1870 en depressie van na 1870 zijn heel andere dingen.

Dat komt hem merkwaardig goed te pas. Waarom? Omdat de krisissen van vóór '70, zooals ook wel in den aard van hun plotselingheid ligt, ingeleid werden met een plotselinge geld- en kredietkrisis, de langzamer depressies niet.

De lezer voelt nu al waar de professor heen wil. De krisissen zijn uit den kringloop getild om te kunnen zeggen: crisis van vóór '70 is iets heel anders dan depressie na '70. Daarmee kan je dan voor onkundigen bewijzen dat het kapitalisme bezig is zich te „temperen". En de plotselinge crisis van vroeger werd ingeleid door een geldkrisis. Daarmee kan je de onnoozelen overtuigen dat zelfs toen, in dien harden tijd, toen het kapitalisme nog lang niet zoo getemperd was, als nu, niet de productie zelf, niet het kapitalistisch productiestelsel, maar alleen een of andere onregelmatigheid, leelijk uitwas, of toevalligheid in het geldverkeer of in het kredietwezen de oorzaak der crisis was.

Men ziet langs welk een slimme paadjes de burgerlijke economie zich beweegt. Maar dit is nog niet genoeg: Treub gaat nog verder door het kreupelbosch om het Marxisme te overvallen. Volgens Marx zelf (Saks kon hier natuurlijk slechts zooveel van de theorie geven, als noodig is om den kringloop toe te lichten, enkele hoofdlijnen) is de diepste oorzaak van de groote krisissen de tegenstelling tusschen de sterk ontwikkelde productie- (voortbrengings) mogelijkheid in het moderne kapitalisme en de mogelijk-

heid van consumptie (verbruik) in een maatschappij die voor de vorming van meerwaarde leeft.

De techniek kan aldoor meer voortbrengen, maar zoowel het individuele verbruik (b.v. van voedsel, kleeding, huisraad) als het productieve verbruik (van kapitaal, machines etc.) wordt telkens, naar verhouding tot de mogelijkheid van productie, beperkt door de noodzakelijkheid om winst te maken, en door het betrekkelijk kleine deel, dat de verreweg grootste klasse van het product koopen kan. Elk tijdperk, waarin de productie zeer sterk wordt opgevoerd, waarin geproduceerd wordt zoo hard en zoo veel als de op dat oogenblik bestaande techniek maar kan, loopt vast tegen die beperkte mogelijkheid van individueel en productief verbruik.

De techniek kan aldoor meer voortbrengen, maar zoowel het individuele verbruik (b.v. van voedsel, kleeding, huisraad) als het productieve verbruik (van kapitaal, machines etc.) wordt telkens, naar verhouding tot de mogelijkheid van productie, beperkt door de noodzakelijkheid om winst te maken, en door het betrekkelijk kleine deel, dat de verreweg grootste klasse van het product koopen kan. Elk tijdperk, waarin de productie zeer sterk wordt opgevoerd, waarin geproduceerd wordt zoo hard en zoo veel als de op dat oogenblik bestaande techniek maar kan, loopt vast tegen die beperkte mogelijkheid van individueel en productief verbruik.

Dat is de leer van Marx. Den tijd waarin de techniek al haar krachten aldus inspant, noemt Marx den tijd der overproductie. In dien tijd, zegt Marx, is er ook overhandel, overkrediet, overspekulatie. Hij beschouwt ook hier weer niet de crisis alleen, maar den geheelen kringloop, en wil met deze uitdrukkingen zeggen: in die periode van den cyclus produceert het kapitaal meer dan het gemiddelde, meer dan het eigenlijk kan, meer dan het stelsel, meer dan de maatschappij kan verdragen.

Oorzaak van den heelen kringloop, van de eigenaardige golvende beweging van laag tot hoog en dan weer naar de laagte, en dus ook van het deel van die lijn dat crisis of depressie heet, is volgens Marx dus de tegenstelling tusschen mogelijkheid van voortbrenging en van verbruik, die aan het kapitaal

*) Zooeven komt ons onder de oogen het stukje *Morele Steun!* van Schaper in *Het Volk* van 6 November j.l. We zeiden zoo straks al, dat Tr. onze artikelen over zijn Werkloosheidsdebat stilzwijgend voorbijging, om zich liever op andere wijze met ons te onderhouden. Maar zijn schildknaap, zooals hij nu blijkt te zijn, Sancho Schaper denkt er anders over. Schaper dan komt op — we zouden haast zeggen: valt over *De Tribune*. Hij wekt bij de argeloze lezers van *Het Volk* — en de Redactie stoort hem natuurlijk niet in zijn „moreel" bedrijf — den indruk alsof wij van Tr. niet anders hadden gezegd, dan de op zichzelf groote woorden: gebrek aan vast inzicht en socialistische wetenschap. Maar helaas, voor Tr. en Schaper, en vooral jammer voor de Nederlandsche Sociaal-demokratie wier leiders zij zijn, wij konden deze woorden bewijzen en hebben dat gedaan, o.a. in ons vorig nummer. Maar daarvan weet Schaper natuurlijk niets, die zijn wijsheid omtrent ons, blijkbaar enkel uit de bourgeois-pers van *Land en Volk* weet te putten. Ook moreel! En dan doet Sch., die notabene steeds door zijn optreden (b.v. inzake militarisme) door de burgerpartijen e.a. als „argument" tegen de Sociaal-demokraten wordt aangehaald, zich er aan te goed dat ook ons dit in polemieken nu eenmaal onvermijdelijke eens overkomt. Als Schaper hem zòd alleen weet te verdedigen, dan verschijnt Tr. wel, door de schuld van dien schildknaap, als een ridder . . . van de droevige figuur.

Wij geven natuurlijk toe, dat de positie dezer werklieden een andere is, dan die der overige arbeiders. Ze worden om zoo te zeggen principiëel méér gekneveld dan de anderen, om van tijd tot tijd wel eens met wat meer zoet gehouden te worden. Dat laatste gebeurt ten minste bij sommige autoriteiten wel eens met sommige categorieën van arbeiders. Als deze méér, vooral politiek door wet en verordening meer gekneveld arbeiders dus toch tot het voor hen meest veel gevaarlijker, vaak zooals in het „vrije” Nederland verboden en straffbare middel der werkstaking grijpen, dan wordt de zaak reeds ongunstiger dan bij een gewone werkstaking, omdat ze niet alleen tegen den patroons, maar direkt tegen de politieke macht opstaan. Ze zullen in een sterke organisatie dit natuurlijk in het oog houden, voordat ze het scherper middel der staking aangrijpen, hoewel men aan den anderen kant niet moet vergeten, dat de autoriteiten vaak niet bij machte zullen zijn om een beraden staking van een sterke organisatie te straffen. Dat wij ons dit nog niet allen voor kunnen stellen, komt omdat we nog zoo vreëselijk ver van *zulk* een organisatie met haar strijdmiddelen afstaan . . . in Nederland.

Als men nu evenwel op grond van de gevaarlijkheid der staking de staking zelve voor deze arbeiders eigenlijk gaat afschaffen, dan is dit niet anders dan hun het in laatste instantie eenige strijdmiddel afnemen. waarover ook deze arbeiders beschikken. Optreden bij verkiezingen, meedoen aan betoogingen, werken voor politieke rechten is alles goed en wel, maar als daarachter niet meer tot uiting kan komen *de economische macht* van deze in aantal zich sterk uitbreidende groep van arbeiders: hun arbeid en dus het staken van dien arbeid, dan zullen de autoriteiten hun dat andere „optreden” gauw genoeg afleeren. Die arbeiders zijn immers weerloos. Men kan hun doen wat men wil: Ze staken toch niet. En eer de Sociaaldemocratie het hun beter zal geven, is de „eindstrijd” reeds voorbij, zonder dat zij behalve dan door het geheime stembiljet, als zij het hebben en het hun niet óók ontnomen wordt, aan die strijd zelfs maar hebben kunnen deelnemen.

Er is een *andere* konklusie, trouwens reeds meermalen getrokken en ook wel vroeger door Tr. aanvaard. En dat is: Er moet een inniger band komen tusschen de politieke en de vakbeweging der arbeiders. Als de strijd van deze categorie van arbeiders hen vanzelf en direkt met de politieke machten in strijd brengt en als die categorie van grooten invloed gaat worden vooral door de groote beteekenis van het verkeer der Spoorwegen, Trams, Post, Telegrafie, Telefoon en van de Gemeete-bedrijven (Gas, Waterleiding), dan is er maar één konklusie: Sterker eenheid tusschen vak- en politieke beweging, naast versterking van elk dier bewegingen afzonderlijk, is hoog noodig. Daartoe dienen, plaatselijk bijv., de Bestuurdersbonden gesteund te worden, maar in geen geval mag aan de werkstaking dezer arbeiders door de sociaal-democratie getornd worden. Dat ze deze niet „roekeloos” toepassen, daarvoor zorge de sterke organisatie. **)

We moeten hiermee besluiten. Over het derde punt: de toestand van de Partij te Amsterdam en de oorzaken daarvan, behoeven we *thans* niets te zeggen, omdat nog pas geleden de Federatie daaromtrent een duidelijke uitspraak heeft gedaan. die Troelstra (misschien door zijn ziekte) niet schijnt te kennen.

Maar van „niet goed doordacht” gesproken, we gelooven wezenlijk dat Tr. niet goed doorgedacht heeft, toen hij neerschreef van de verschillende categorieën van Rijks en Gemeentewerklieden: dat hun „patroon feitelijk het publiek is, dat hun diensten gebruikt.” Neen partijgenoot Troelstra, zóóver is het nog niet en juist bij het ontslag van Gulden c.s. hebben deze arbeiders maar al te hard gevoeld, hoe ze niet in dienst van het publiek, maar in dienst van een uitbuitende klasse staan, die haar macht in Staat en Gemeente maar al te goed heeft georganiseerd. En daarnaar zullen deze arbeiders hun strijd ondanks Tr.'s afwijkende meening blijven inrichten.

WP.
**) Op gevaar af van door den een of anderen al te enthousiasten verdediger van Tr. zelf voor „burgerlijk” te worden gehouden, willen wij hier ook verwijzen naar wat Dr. Slotemaker de Bruine in zijn pas verschenen boek: Christelijke Sociale Studiën, blz. 276-278 zegt, zooals het ons door een partijgenoot uit ambtenaarskringen, naar aanleiding van Tr.'s Uitspraak wordt toegezonden, en waar zels deze „burgerlijke” dominee vóór de staking pleit, in het algemeen.

lisme eigen is en die wij zoo even beschreven. Overproductie is het deel van den kringloop waarin alle krachten worden ingespannen, onverschillig of alle waren verkocht worden (wat in den bloeitijd wél het geval is) of veel onverkocht blijft liggen (wat bij den krach of in de depressie gebeurt).

Wat maakt Treub daar nu van? Dat volgens Marx *de* oorzaak, de eenige oorzaak van de krisis is het bestaan van een groote hoeveelheid onverkoopbare goederen!

De tegenstelling tusschen technische productiemogelijkheid en maatschappelijke verbruiksmogelijkheid, die bij Marx oorzaak van den heelen productiekringloop, de krisis inclus, is, wordt weggedoeld, en inplaats daarvan wordt hem als *de* oorzaak van de krisis eene ondergeschoven, die bij hem natuurlijk ook wel voorkomt, maar volstrekt niet als de eenige.

En nadat Treub hem dit aldus geleverd heeft, nadat hij dit ééne kleine onderdeel van kringloop en krisis, n.l. den krach, heeft afgescheiden van de geheele geschiedenis die Marx schreef, is het hem natuurlijk nog gemakkelijker om niet de productie, maar het „krediet,” dat werkelijk bij den krach een groote en treurige rol speelt, tot de *oorzaak* van de geheele krisis te maken.

Schitterend toont onze partijgenoot, na aldus Treub op al zijn sluipwegen te zijn gevolgd, aan, met de plaatsen uit Marx zelf uitvoerig, dat Marx de bijoorzaken of de aanleidingen van de krisis uitstekend kende, als daar zijn: de speculatie, het overspannen krediet, de overproductie in den zin van produktie

De Amerikaansche Presidentsverkiezingen.

Deze week hebben in de Vereenigde Staten de verkiezingen plaats gevonden van de afgevaardigden der verschillende Staten van de Unie, die te zamen den President zullen kiezen.

Wij hebben tot nog toe over die verkiezingen niet geschreven o.a. omdat onze plaatsruimte dit niet gedoogde en zullen nu, nu het nog te vroeg is om iets omtrent den uitslag te weten, maar wachten, tot die berichten vollediger zijn ingekomen. Wel echter is 't de moeite waard, vast eens te wijzen op de houding, die onze groote burgerlijke pers ten opzichte van deze verkiezingen inneemt. Te ontkennen, dat de strijd tusschen de groote oude politieke partijen in de Vereenigde Staten niets anders is dan de strijd tusschen twee groote trusts van beroepspolitici, die den politieken strijd en de politieke machinerie exploiteeren, zooals andere trusts de petroleum of het vleesch, durft zij niet. De feiten liggen te zeer aan de oppervlakte en zijn langzamerhand ook te algemeen bekend geworden. Aan den anderen kant durft zij niet te erkennen, dat een Roosevelt, een Bryan, een Taft, een Hearst en hoe de andere beroepspolitici meer mogen heeten, die in den politieken strijd zich inspannen als een beroepsspeler bij het worstelen of voetballen, niets zijn dan werktuigen in de handen der groote kapitalisten, der Mammoths, die de Vereenigde Staten met hun tien of twintigen regeeren.

Tusschen dit dilemma geplaatst en bovendien, gelijk iedere Nederlander, die zichzelf respecteert, geïnteresseerd bij Amerikaansche „shares”, welke schommelingen door de verkiezingen zeer sterk worden beheerscht, schrijft zij over Amerika met een even beminnelijk gebrek aan kennis als haar eerbied voor het Amerikaansche kapitalisme diep is.

Tot de Nederlandsche groote pers is 't nog niet doorgedrongen, dat de Socialistische partij in de V. S. over het stadium der vroegere „derde” partijen heen is, die niet revolutionair optreden, niet als bestrijders van het kapitalisme doch als hervormers van sommige speciale euvelen van het kapitalisme en even snel verdwenen als ze opkwamen.

De S. D. heeft, mede begunstigd door de economische crisis, die de proletariërs bij honderdduizenden uit den tredmolen van 't moordende en jachtende grootkapitalisme heeft gesmeten, dezen keer een enorme propaganda gemaakt voor het socialisme, een propaganda, die naar alle werkelijke kenners bevestigen, in de diepte der Amerikaansche massa's begint door te dringen. De Amerikaansche grootkapitalisten weten en gevoelen, dat het gevaar, hetwelk zij lange jaren licht konden tellen, eindelijk zichtbaar wordt, dat het nadert, dat het wel haast onontwikkbaar zal blijken. Roosevelt weet dit, zoo goed als de magnaten der trusts. De verkiezingsstrijd is dezen keer reeds door 't wassen van 't Amerikaansche socialisme sterk beïnvloed. De vraag of Taft, wat waarschijnlijk is, tot president gekozen zal worden en Bryan 't opnieuw zal afleggen, is tegenover dit feit, van zeer geringe beteekenis.

v. R.

van onverkoopbare goederen, van „overprodukten,” ook in sommige gevallen *onderproductie*.

De beschrijvingen van een krisis, sprekend gelijkend op die wij thans beleven, uit het derde deel van das Kapital, wordt overgenomen, van de produktiekrisis, „die, omdat zij de krisis is van een produktie, wier geheele samenhang op het krediet berust, noodzakelijk tevens een krediet- en geldcrisis moet zijn.”

In een afzonderlijk stukje toont Saks dan aan, — en het is voor velen van ons, die in den herfst van 1907, toen de groote geldcrisis uitbrak, niet dadelijk, of wél dadelijk, beslisten dat de produktiekrisis daár was, nuttig dit te lezen, — dat een geldcrisis de algemeene produktiebeweging onaangetast kan laten, dus niet tevens produktiekrisis behoeft te zijn. Ook dit wordt met de schoone en diepe woorden van Marx bewezen.

Om dan, als slot van zijn eerste hoofdstuk aan te toonen waarom Treub al deze „vergissingen” heeft begaan.

De dood van den professor, zegt Saks, blijkt het brood van den anti-socialist. Doordat hij er in slaagde de krisis af te scheiden van de produktie en aan Marx als *de* oorzaak van de krisis in den mond te geven wat bij hem *een* bijoorzaak is, kan hij als zijn uitlegging van de krisis „het krediet” op den voorgrond brengen. Toen dat gelukt was, was het gemakkelijk persoonlijke dingen, als bijv. onbezonnenheid van spekulanten, tot oorzaak der krisis te verklaren. Als produceeren van te veel goederen alleen oorzaak van krisis is, welnu, dan moet men maar voorzich-

Geestelijke hutspot of het harmonische mengsel van anarchistische met blijde-wereldsche peen en uien.

Een ontwikkelingsclub.

Door de drie Groningsche partijgenooten dr. A. J. Resink, A. Maas en P. van der Veer is met eenige geestverwanten besloten tot oprichting eener „Proletarische Ontwikkelingsvereniging”, waaraan de eerstgenoemde de volgende beginselverklaring heeft voorgelegd:

1. De zelforganisatie van het proletariaat, opkomend als tegenstand van het rijpend kapitalisme, uit zich op drievoudige wijze: tot een oeconomischen, politieken en geestelijken klassenstrijd, die ieder hun bijzondere organisatievorm moeten zoeken, zoodanig dat het bijzondere doel van elk het gemakkelijkst tot verwezenlijking komt in harmonische aansluiting aan elkaar.

2. De op te richten vereeniging beschouwt de ontwikkeling van den geestelijken klassenstrijd als haar bijzonder doel dat in de politieke en oeconomische strijdorganisatie van het proletariaat „privaatzaak” is en moet zijn, zooals de oeconomische en politieke problemen door haar worden erkend als meer bepaald te hooren tot de vakbeweging en politieke partij.

3. Zij tracht eenzijdig de anarchistischen, anderzijds Marxistischen, christen-socialisten en andere geestelijke bewegingen in de S.D.A.P. tot eensgezind en doelbewust samenwerken te organiseren in de voorbereiding van de nieuwe geestelijke samenleving van het proletariaat in de overtuiging dat alleen op deze wijze een harmonische organisatie van den klassenstrijd mogelijk is, die alle politieke idealen van het proletariaat vereenigt.

Bovenstaande rebus werd ons in Het Volk van 21 Oct. j.l. ter oplossing aangeboden door de Groningsche Proletarische Ontwikkelingsvereniging.

Een proletarische ontwikkelingsvereniging die haar entrée in de partij doet met een beginselverklaring, die blijkbaar uit rijpende verstandsverbijstering is opgekomen.

De inhoud immers is zóó duister, zóó verward dat een behoorlijke ontleding onmogelijk is en men slechts in het sombere vermoeden kan vervallen dat 't doel der vereeniging de vervaardiging van een anarchistisch-marxistisch-revisionistisch-christen-socialistischen mantel der liefde moet zijn, waaronder alle geschillen verborgen worden om via de daardoor ontstane nieuwe geestelijke hutspot — pardon — samenleving van 't proletariaat tot een harmonische organisatie van den klassenstrijd te komen.

De zelforganisatie van 't proletariaat uit zich op drievoudige wijze: tot een oeconomischen, politieken en geestelijken klassenstrijd (Vader, Zoon en Heiligen Geest), heet het en daarmee wordt aan onze vrijzinnig-democratische tegenstanders een drievoudige tempering als taak opgelegd, waardoor op onchristelijke wijze hun arbeid onnoodig verzwaaard wordt, terwijl zij toch met een klein beetje moeite den slijp van de hierboven genoemden mantel der liefde voor hun rekening hadden kunnen nemen.

Maar ook den partijgenooten wordt een zwaardere plicht opgelegd: we zullen in den vervolge onzen politieken klassenstrijd in de partij scherp hebben af te scheiden van onzen oeconomischen klassenstrijd in de vakbeweging en van deze beiden weder afgescheiden onzen geestelijken klassenstrijd in . . . ja, waarin?

Dien geestelijken klassenstrijd beschouwt de vereeniging als haar bijzonder doel, *bijzonder* nog wel en desondanks vernemen wij niets naders over dien geestelijken klassenstrijd dan dat hij „privaatzaak” is en moet zijn — en we hadden toch zoo graag iets meer er van geweten.

Naar oplossing van oeconomische en politieke problemen (de vereeniging krijgt bepaald een problematisch karakter) zal — ook dit wordt ons medegedeeld — door dezen geestelijken strijd niet gestreefd worden. Wij kunnen met dat besluit partij en vakbeweging geluk wenschen.

Den Groningschen partijgenooten zouden wij willen adviseeren voorloopig tegenover de vereeniging een eenigzins gereserveerde houding aan te nemen.

R.

tiger worden. Kortom het krisisgevaar wordt kleiner als de menschen maar beter worden!

En zij worden beter! Want (Treub schreef in 1903) „het spekulatief karakter van handel en produktie vermindert, de telegraaf en de bladen stellen het publiek beter van de markt op de hoogte, personenverkeer en goederenverkeer verbeteren, de consuls lichten de menschen goed in over de produktie. Vraag en aanbod worden steeds meer overzien. De wetgeving op publicering van balans, etc. wordt scherper. De trusts en kartels komen en regelen de productie.”

Al deze goede dingen komen!

En dan komt, schrijft Saks, als proef op de som dezer voorspellingen, de groote krisis van 1907 en 1908!!

Een veel geweldiger krisis kwam, ondanks trusts en kartels Een krisis, zooals zij, volgens de theorie van Marx, komen moest, een veel geweldiger krisis zooals Engels, die de trusts en kartels al kende, had voorspeld Een krisis, die niet door de trusts en kartels is tegengehouden, maar bevorderd en vergroot.

Zoo vallen de eerste slagen van Saks tegen Treub. Wat hadden er in de Tweede Kamer andere slagen op hem kunnen vallen, als Troelstra zijn kennis van het kapitalisme evenzeer had verdiept als deze zijn medestrijder uit de oude beweging! Maar dit is toch nog slechts het begin van het gevecht. Nu zullen wij zien hoe Saks Treub overwint.

(Wordt vervolgd.)